

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ : ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΟΜΟΣ ΤΡΙΤΟΣ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ—ΙΟΥΝΙΟΣ

1928

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & Σ^Α, ΕΚΔΟΤΑΙ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ," — ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ, 50
ΑΘΗΝΑΙ

ΕΥΔΕΤΗ Κ.Τ.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

ΓΟΥΛΙΕΛΜΟΣ ΜΥΛΛΕΡ

Ο ΠΟΙΗΤΗΣ ΤΩΝ ΤΡΑΓΟΥΔΙΩΝ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ (*)

Τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1821, ἐν ᾧ ἡ πρωτεύουσα τοῦ Μοριᾶ ἔθετεν εἰς προᾶξιν παραφύσως τὸ ἐκδικητήριον σύνθημα «Μὴ μίνη Τουρκοὺς στὸ Μοριᾶ μηδὲ στὸν κόσμον ὅλον» καὶ ἔπλυνεν εἰς φοβερὸν λουτρὸν αἵματος τὸν πόνον, τὰ καταφρόνια, τὰ μαρτύρια τετρακοσίων χρόνων, εἰς τὴν Γερμανίαν συνέβη τὸ ἑξῆς :

Κάτι ὡς βροχὴ τῆ πυροβολισμῶν ἐτάραξε τὰς ἡχούς τῆς ἔξαφνα, καὶ κάτι ὡς ὁσμὴ πυρίτιδος ἐγέμισε τὸν ἀέρα τῆς ἤτο ἡ δημοσίευσις, θὰ ἔλεγα ἢ ἔκρηξις, μιᾶς συλλογῆς δέκα τραγουδιῶν, ποὺ ἔφεραν τὸν τίτλον *Lieder der Griechen* : Τραγούδια τῶν Ἑλλήνων.

Ὁ ἐνθουσιασμὸς εἶναι ψυχικὴ ἀνάφλεξις· κάποτε ἡ πυρπολικὴ δύναμις εἶναι ὡσάν τοῦ κερανοῦ, ποὺ λυώνει καὶ τὸν σίδηρον· κάποτε εἶναι ἕνας ἀδύνατος σπινθὴρ συναντῶν εὐφλεκτον ὕλην· ἡ ὁρμὴ τῶν Μακεδόνων τοῦ Ἀλεξάνδρου ἤτο μέσα εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀρχηγοῦ· ὁ ἐνθουσιασμὸς τοῦ νεαροῦ ἠπειρώτου φωμᾶ, ὅπως διηγεῖται ὁ Φωριέλ, ποὺ εἰς ἕνα χεῖνι τῆς Μακεδονίας τὸ 1817, ἐκλαίεν ἀκούων νὰ τοῦ διαβιάζον τὸ θούριον τοῦ Ρήγα καὶ μετεμορφώνετο, μορφὴ καὶ μένος, εἰς Ἀχιλλέα, ὁ ἐνθουσιασμὸς αὐτὸς δὲν ἔκαε μέσα εἰς τοὺς στίχους τοῦ Ρήγα, ἀλλὰ μέσα εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ὁραίου ζυμωτοῦ.

Τὰ «τραγούδια τῶν Ἑλλήνων» ἐξήγειραν μεγάλον ἐνδιαφέρον· εἰς ἕξ ἑβδομαΐδας ἔγινε ἀνάρπαστος ὅλη ἡ ἔκδοσις. Ἀραγε εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ποιητοῦ ἢ εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ κοινοῦ ἤτο τὸ ἔναυσμα τῆς ἀναφλέξεως;

(*) Διάλεξις εἰς τὸν «Παρνασσόν» τὴν 8 Νοεμβρίου 1927.

Ὅταν ἐξεργάγη ἡ ἑλληνικὴ ἐπανάστασις, ἐν πρωτοφανῆς κοσμοϊστορικὸν φαινόμενον ἐδημιουργήθη: ὁ φιλελληνισμὸς· μία παγκόσμιος παράφορος συμπάθεια, ἀκράτητος, ποὺ κατέρριψε τὰ μεσότοιχα τῶν κοινωνικῶν τάξεων καὶ τῶν ἐθνικοτήτων, ἠδέλωσεν εἰς τὴν αὐτὴν λατρείαν ἔθνη καὶ λαοὺς, τοὺς ὁποίους ἐχώριζαν αἵματα καὶ μίση καὶ νοστοροπία: Γερμανοὺς καὶ Γάλλους, ἀριστοκράτας καὶ πληβεῖους, βασιλόφρονας καὶ δημοκράτας, ποιητὰς καὶ ἄνδρας τῶν ὅπλων, γηραιοὺς κορυφαίους, ἐνδόξους σοφοὺς καὶ νεαροὺς φοιτητὰς, τοὺς ἀδέλωσεν ὅλους ὑπὲρ τῆς «αἱματοβαμμένης ὁρφανῆς τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ». Ὁ ἐνθουσιασμὸς αὐτὸς, ὡς πνεῦμα ἐπιφοιτῶν ἀπὸ ὑψηλά, ἔδιδε πτερὰ εἰς τὴν ἔμπνευσιν τῶν ποιητῶν, ἐκίνει τὸν χρωστικῆρα τῶν ζωγράφων καὶ τὴν σμίλην τῶν γλυπτῶν, ἠλέκτριζε τὰς γυναῖκας νὰ περιέρχονται τὰς συνοκίας πρὸς συλλογὴν ἐράνων ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων, ἔλυνε πλουσίων καὶ πτωχῶν βαλάντια, ἐκίνει τοὺς ἀβροὺς δακτύλους τῶν παρισινῶν ἀριστοκρατῶν νὰ κεντοῦν σημαίας ὑπὲρ τῶν ἀγωνιζομένων, παρεκίνει τοὺς βιομηχάνους νὰ φιλοτεχνοῦν πινακία ἢ παιγνιόχαρτα μετὰ τὰς εἰκόνας τοῦ Ὑψηλιάντου, τοῦ Βότσαρη, καὶ τοῦ Κανάρη, καὶ ἔστειλε διὰ τὴν ὑπερτάτην θυσίαν εἰς τὸν βωμὸν τῆς ἐλευθερίας πολεμιστὰς γεμάτους οὐλᾶς καὶ νεαροὺς ἐθελοντὰς πρωτοπείρους.

Τὶ ἤτο αὐτὸ τὸ ὁρμητικὸν ρεῦμα τὸ συντρέψαν τὰ ὕδατοφράγματα τῆς διπλωματίας τοῦ Μέτερνιχ καὶ τοῦ Κάστελρην, τὸ ροχθίσαν ἀπειλητικῶς περὶ τοὺς θρόνους καὶ παρασύραν τινὰς, ὡς τοῦ Μονάχου καὶ τῆς Βυρτεμβέργης, εἰς τὴν ἀκατανίκητον

δίνην του; Ὁ φιλελληνισμὸς ὑπῆρξε ἀληθινὰ πολυσύνθετον φαινόμενον.

Περιεῖχε τὴν λατρείαν τῶ νπροσκυνητῶν τοῦ Πνεύματος πρὸς τὴν ἔκπαγλον ἐκείνην ὀπτασίαν τοῦ ὤραίου, τὴν ὁποίαν ὁ Ρενάν ὠνόμασεν ἑλληνικὸν θαῦμα, πρὸς τὴν ἀντίληψιν τῆς ζωῆς ὡς χάριτος καὶ ρυθμοῦ, καὶ τὴν νοσταλγίαν τῶν σοφῶν ἑλληνιστῶν, οἱ ὅποιοι ἐπίστευσαν ἀναγεννώμενον ὅ,τι εἶχον θρηνησεὶ ὡς ἀνεπιστρεπτὴ ἀπολεσθέν.

Ἦτο καὶ ἑκαπασὶς θρησκευτικῆς ἀγανακτικῆσεως περιεῖχε τὸν πόνον τῶν ὀπαδῶν τοῦ Χριστοῦ, βλέποντων νὰ συντρίβεται ὁ σταυρὸς καὶ νὰ σχίζεται καὶ ποδοπατῆται τὸ Εὐαγγέλιον. Μέσα εἰς τὸν φιλελληνισμὸν ἀφυπνίζετο τὸ σταυροφορικὸν μένος. Ὁ Βιλλμαὶν εἰς τὴν Γαλλίαν, τὸν πόνον καὶ τὴν ἀγανάκτησίν του ἀντλεῖ ἀπὸ τὸν χριστιανισμὸν. «Λειτουργοὶ τοῦ Ὑψίστου, ἀνιφωνεῖ πρὸς τὸν καθολικὸν κληρὸν τῆς Γαλλίας, διατι ἄρα γε δὲν ἠκούσθη ἡ φωνή σας νὰ ὑψώνεται ὑπὲρ τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος;» Τὴν διαμαρτυρίαν του ὑψώνει θαρραλέως μέχρι τοῦ Πάπα. «Πόσον ἠθέλαμεν κατανυχιῆ, ἂν ἐβλέπαμεν τὸν Πατέρα τῶν πιστῶν παρορμῶντα τοὺς χριστιανοὺς ἠγυμόνας νὰ ὑπερασπίσουν τὴν ἀνθρωπότητα! Ὁ νῦν Πάπας ἠδύνατο νὰ εἴπη εἰς τοὺς συγχρόνους χριστιανοὺς ὅ,τι ὁ Οὐρβανὸς ὁ Β' εἰς τοὺς πρώτους σταυροφόρους: «Ἄλλοίμονον εἰς ἡμᾶς, ἄλλοίμονον εἰς ἡμᾶς ποὺ ζῶμεν εἰς τὰς ἡμέρας τοιούτων συμφορῶν!»

Εἰς ἄλλους, οἱ ὅποιοι εἶδαν ἐκ τοῦ πλησίον τὸν ραγιαῖν, ἦτο μία ἄμετρος συμπάθεια πρὸς τὸν δυστυχῆ ὑπόδουλον, παραμορφωμένον ἀπὸ τὴν σκλαβίαν, ἐναγωνίως σύροντα τὸν βαρὺν κλίον του. Οὗτοι εἰς τὴν δίμορφον ἑλληνολατρείαν τῶν ἀναμιγνύουν τὸ χριστιανικὸν λιβάρι μὲ τὴν κνίσσαν τῶν ἀρχαίων θυσίων ἀγαποῦν τοὺς ἑλληνας ὡς προσκυνητὰς τῆς Ἀθηνᾶς συγχρόνως καὶ τῆς Παναγίας.

Ὁ Σατωμπριάν, κατὰ τὴν ἐπίσκεψίν του εἰς Ἀθήνας, τὸ θέρος τοῦ 1806, θαυμάζων ἀπὸ τὸν μιναρὲν τοῦ Παρθενῶνος τὸ πρὸ αὐτοῦ ὄνειροφάνταστον πανόραμα καὶ περιγράφων τὸν θαυμασμόν του, προσέθετε: «Ἀπὸ τὴν θέσιν ποὺ κάθημαι, θὰ ἔβλεπα εἰς τὰς ἐνδόξους ἡμέρας τῶν Ἀθηνῶν στό-

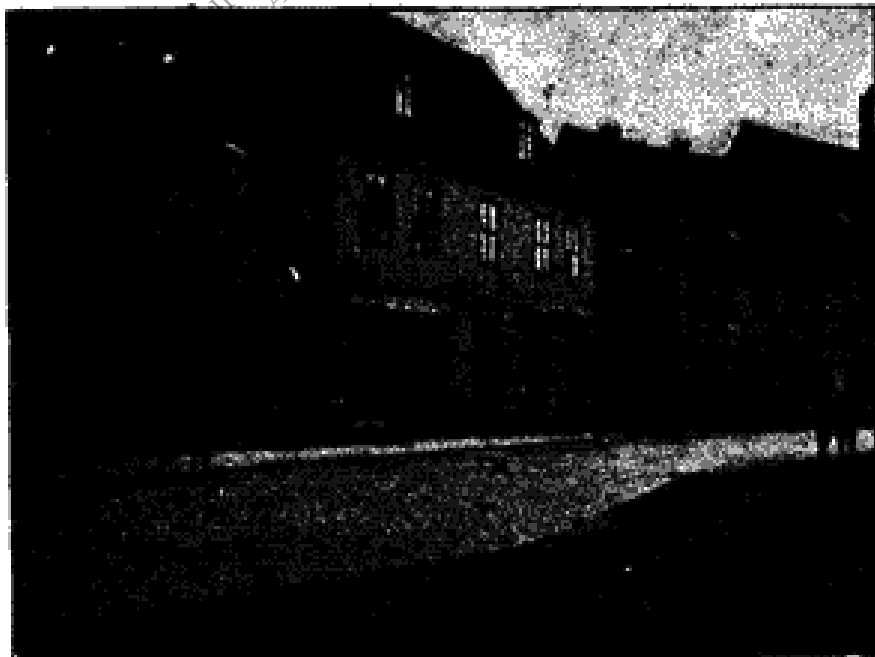
Γουλιέλμος Μύλλερ

λους ν' ἀποπλέουν ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ νὰ καταναυμαχήσουν τοὺς Πέρσας, ἢ νὰ διευθύνονται εἰς τὰς τελετὰς τῆς Δήλου δὲν ἀκούω εἰς τὸ θέατρον τοῦ Διονύσου τοὺς θρήνους τοῦ Οἰδίποδος οὐδὲ τὰς ἐπευφημίας τοῦ πλήθους. Ἄλλοίμονον, τίποτε δὲν φθάνει εἰς τὴν ἀκοήν μου!... Ἀπὸ τὰ τεῖχη ἐκεῖνα, ἀπὸ τὰ ὅποια τόσον καιρὸν ἀντήχησεν ἡ φωνὴ ἐλευθέρου λαοῦ, μόλις ἀκούονται, κατὰ διαλείμματα, μερικαὶ κραυγαὶ ἐκφεύγουσαι ἀπὸ τὸ στόμα ὄχλου δούλου».

Καὶ ὅταν ἐξερράγη ἡ ἑλληνικὴ ἐπανάστασις καὶ ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς τῆς «φιλελληνικῆς ἐπιτροπῆς» τῆς ἰδρυθείσης πρὸς βοήθειαν τῶν Ἑλλήνων, ἐκαυτηρίαζε τοὺς φιλοτούρκους, τῶν ὁποίων πολλοὶ ἀπετέλουν ἰσχυρὰς καὶ πλουσίας ἐμπορικὰς ὀργανώσεις, φοβουμένας τὸν μέλλοντα ἀνταγωνισμόν, μήπως ἡ Ἑλλὰς ἐλευθερουμένη καταστῆ ὀρημητήριον τολμηρῶν ναυτῶν καὶ εὐφυνῶν ἐμπόρων, καὶ ἀνεφώνει μὲ θυμόν: «Διὰ νὰ διατηρήσωμεν λοιπὸν τὸ μονοπώλιον τοῦ λαδιοῦ καὶ τοῦ μέλιτος τῆς Ἀττικῆς, τοῦ βάμβακος τῶν Σερρῶν, τοῦ καπνοῦ τῆς Μακεδονίας, τῶν μαλλιῶν τοῦ Ὀλύμπου καὶ τοῦ Πηλίου, τοῦ ὀπίου τῆς Θεσσαλονίκης καὶ τῶν οἴνων τοῦ Αἰγαίου πελά-

γους, πρέπει ν' ανεχθώμεν τὸν ὄλεθρον ὀλοκλήρου λαοῦ ;»

Εἰς ἄλλους ὁ φιλελληνισμὸς ἦτο εἶδος προσκυνήματος πρὸς τὴν θεὰν Ἐλευθερίαν. Μετὰ τὴν Γαλλικὴν ἐπανάστασιν, μία δίψα δικαιοσύνης, ἰσοτιμίας, ἀναγνωρίσεως τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων κατέλαβε τὰς ψυχὰς τῶν λαῶν· ἡ ἀπολυταρχία ἐπίεξε τὰ στήθη· τὰ δεσμὰ τῆς σκέψεως καὶ τῆς βουλήσεως, τοῦ νοῦ καὶ τῶν χειρῶν, ἐφαίνοντο βαρύτερα· πᾶσα προσπάθεια πρὸς θραῦσιν των συνεχίνει τὰς καρδίας. Ὁ φιλελληνισμὸς ὑπῆρξε καὶ ὁ θαυμασμὸς πρὸς μίαν φούκταν ἀνδρείων ἀγωνιζομένων μέχρις

Τὸ σπίτι τοῦ Μύλλερ.

ἐσχάτων κατὰ τῆς φοβερωτέρας τυραννίας τοῦ κόσμου, ὁ ἐνθουσιασμὸς διὰ τὴν φιλοκίνδυνον ὁρμὴν πρὸς σύντριψιν δεσμῶν, θραῦσιν ἀλύσεων, τὴν ἡρωϊκὴν περιφρόνησιν τοῦ θανάτου, ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας.

Οἱ ρομαντικοὶ ποιηταὶ καὶ ζωγράφοι ἐθεοποίησαν τὴν ἑλληνικὴν ἐξέγερσιν ὡς ἀνταρσίαν τοῦ ἀτομικοῦ αὐτεξουσίου κατὰ τῆς τυραννικῆς βίας, καὶ ἡ τεχνοτροπία των, ὁ πόθος τοῦ *couleur locale*, τοῦ ἐξωτικοῦ, τοὺς ὠθεῖ, ὅπως τὸν Οὐγγῶ καὶ τὸν *Delacroix*, πρὸς τοὺς Κλέφτας καὶ τοὺς Σουλιώτας.

Ὅλα αὐτὰ τὰ ἑτερογενῆ στοιχεῖα ἀναταράττονται ἐν τῷ ἀναβρασμῷ τοῦ φιλελληνισμοῦ τῶν Γερμανῶν.

Ἄλλὰ τὸ σύνθετον τοῦτο συναίσθημα

καθιστᾷ ἔτι μᾶλλον περίπλοκον ἐν ἄλλο γεγονός· Μετὰ τὴν θυελλώδη ἐξέγερσιν τῆς γερμανικῆς νεολαίας τὸ 1813 κατὰ τοῦ Ναπολέοντος, μετὰ τὸ χυθὲν αἷμα καὶ τὴν νίκην, μόλις ὁ γερμανικὸς λαὸς ἤρχισε νὰ δροσιῆται ἀπὸ τὸ νᾶμα τῆς ἐλευθερίας, οἱ ἡγεμονίσκοι ἀπέσπασαν ἀποτόμως τὸ ποτήριον ἀπὸ τὰ χεῖλη του καὶ τὸν ἀφήκαν μὲ τὴν δίψαν τῆς. Ἦρχισε τότε δεύτερος ἐλευθερωτικὸς ἀγὼν (*Befreiungskampf*) ἀλλ' ἡ νέα τυραννία ἦτο ἀμείλικτος· ἐπίμωνε τὰ στόματα· ἀπέπνιγε τὰς κραυγὰς τῆς διαμαρτυρίας.

Αἱ πρῶται εἰδήσεις περὶ τῆς ἐξεγέρσεως τῶν ἑλλήνων ἀφύπνισαν τοὺς πόθους τῶν νοσταλγῶν τῆς ἐλευθερίας. Ὅ,τι ἔκαμαν αὐτοὶ πρὸ ὀκτῶ ἐτῶν κατὰ τῆς ναπολεοντείου τυραννίας, τὸ ἔκαμαν τώρα οἱ Ἕλληνες κατὰ τῶν Τούρκων· ὁ ἑλληνικὸς ἀγὼν ἐχρησίμευσεν ὡς ἀνακουφιστικῆ δικλῆς τῆς ψυχικῆς των πίεσεως· ὁ φιλελληνισμὸς ἐν Γερμανίᾳ ἦτο καὶ ὑπόκωφος ἀναφρικίαισις πολιτικοῦ πάθους.

Μέσα εἰς αὐτὴν τὴν βαρεῖαν ἀτμόσφαιραν ἤστραψαν ἔξαφνα τὰ «Τραγοῦδια τῶν Ἑλλήνων.» Ἄλλὰ διατὶ ἀράγε τὴν πολεμικὴν σάλπιγγα ἤρπασε διὰ νὰ σαλπίσῃ τὸ διάτορον σάλπισμα ὁ Μύλλερ, ὁ φαινομενικῶς ἀκαταλληλότερος τῶν τότε ποιητῶν :

Ἄς κύψωμεν ὀλίγον ἐπάνω εἰς μίαν σύνθετον ψυχὴν, διὰ νὰ ἴδωμεν τὸν δίμορφον σχηματισμὸν τῆς.

Ὁ Γουλιέλμος Μύλλερ ἐγεννήθη τὸ 1794 εἰς τὸ Δεσσάου, πόλιν τῆς βορείου Γερμανίας. Υἱὸς εὐκαταστάτου ὑποδηματοποιοῦ. Τὸ σπίτι των ὑπῆρξεν ἀπὸ τὰ μοιραῖα ἐκεῖνα, τὰ ὀκτοῖα, ἀφ' οὗ τὰ ἐπισημάνη ὁ Χάρος, δὲν τὰ λησμονεῖ. Ἀπὸ τὴν θύραν του ἐπέρασαν ἀλλεπαλλήλως πέντε παιδικὰ φέρετρα. Ὁ Γουλιέλμος ἀπέμεινε τὸ μόνον ἐπιζῆσαν ἕκτον παιδί τῆς οἰκογενείας, τὸ παιδί τῆς λαχτάρας, (*Angstkind*) ὅπως ἀποκαλεῖ τὸ τοιοῦτο παιδί ἕνας γερμανὸς παιδαγωγός. Ἐδῶ ἡ στοργὴ συνθηκολογεῖ ἀνευ ὄρων· τὰ βλέμματα τῶν γυνέων παρακολουθοῦν μὲ ἀγωνίαν τὴν ἐλαχίστην ὀχρότητα, τῆς μικρᾶς λατρευτῆς

υπάρξεως· τὸ κλάψιμόν του συμφορὰ τὸ μειδίαμά του ἄνοιγμα τοῦ Παραδείσου. Ὁ μονάκριβος Γουλιέλμος οὐδέποτε ἠσθάνθη τὸ σφιξιμον χαλινού· αἱ ἐπιθυμίαι του προσταγαί· ἡ θέλησίς του νόμος. Καὶ ὅταν ἦτο ἀνάγκη αὐστηρότητος, τοὺς δυστυχεῖς γονεῖς παρέλυνεν ἢ τρομερὰ σκέψις· ἂν μᾶς πεθάνη κι' αὐτό! Καὶ ὑπετάσσοντο· τὸ παιδί ἔκαμνεν ὅ,τι ἤθελε. Ἡ τοιαύτη ἔλλειψις δεσμοῦ, ἡ αὐτογνωμοσύνη, εἰς ἓν ἄλλο παιδί πιθανὸν ν' ἀπέβαινεν ὀλεθρία. Εἰς τὸν Γουλιέλμον Μύλλερ προσέδωκε τὸν ψυχικὸν τύπον τοῦ χαρακτῆρός του καὶ τῆς ποιητικῆς ιδιοφυΐας του. Ἐδῶ εἶναι ἡ πηγὴ τῶν προτερημάτων καὶ τῶν ἐλαττωμάτων του, διότι εἶναι ἀχώριστα...

Ἡ ἐλευθέρᾳ περιπλάνησις εἰς τὰς ἔξο-

χάς, τὰ βουνά, τὰς κοιλάδας, das Wandern, ἡ ὄνειροπόλησις πλησίον τῶν ρυακίων καὶ τῶν νερομύλων, ἐγέμιζαν τὴν παιδικὴν ψυχὴν μὲ ἐντυπώσεις διὰ τὰ μετέπειτὰ τραγούδια του. Ἀλλὰ μὲ τὴν πλανητικὴν, τὴν ἀλητικὴν αὐτὴν ἐλευθερίαν ἐτρένευσε μέσα του ἡ ἀνυποταξία, ἡ δυσηγιότης πρὸς πάντα καταναγκασμὸν, ἡ ἀνταρσία κατὰ πάσης βίας. Ἀσυναισθήτως συνεπυκνώνετο εἰς τὴν ψυχὴν του ἡ ὁρμή, ἡ ὁποία μίαν ἡμέραν θὰ ἐξέσπα εἰς τὰ «Τραγούδια τῶν Ἑλλήνων».

Ἐνας καθηγητῆς τοῦ Δεσσαίου, ὁ διδάκτωρ Φράγκε εἶχε τὸ ἐνδιαφέρον ν' ἀναδιφήσῃ τὰ ἀρχεῖα τοῦ ἀνωτέρου Γυμνασίου (Lehrerschule) τῆς γενεθλίου πόλεως τοῦ Μύλλερ καὶ ν' ἀποκαλύψῃ λεπτομε-

Ὁ Μύλλερ καὶ ἡ γυναῖκα του.

ρείας τῶν παιδικῶν, ἐφηβικῶν καὶ τῶν καθηγητικῶν ἔπειτα χρόνων του, λεπτομερείας ἀγνώστους εἰς πολλοὺς μελετητάς του. Ἦτο ἔξυπνον παιδί· εἶχεν ἰδιάζουσαν ἐπίδοσιν εἰς τὰς γλώσσας· ἀλλ' ἡ ἐπιμέλειά του ἦτο ἀτίθασος· διέπρεπε μόνον εἰς ὅ,τι τοῦ ἤρεσκε· ἡ συμπεριφορὰ του ὡς μαθητοῦ δὲν ἦτο ἀνεκτὴ· δὲν ἔκαμπε τὸν τράχηλον πρὸς τὴν σχολικὴν τάξιν· αἱ ἐπιπλήξεις καὶ ἡ ἀναγραφὴ εἰς τὸ ποινολόγιον δὲν ἔλειπον· ὅλα τὰ σφάλματά του ὁμῶς ἦσαν ὑπερήφανα· ποτὲ δὲν ἐσύρθη μέχρι τοῦ εὐτελοῦς καὶ τοῦ προστύχου.

Τὸ φθινόπωρον τοῦ 1912 ἀποφοιτήσας, μετέβη εἰς τὸ Βερολῖνον καὶ ἐνεγράφη εἰς τὸ πανεπιστήμιον, σκοπῶν νὰ ἐπιδοθῆ εἰς φιλολογικὰς σπουδὰς.

Ἀλλὰ μετὰ τινὰς μῆνας ὁ βασιλεὺς τῆς Πρωσσίας ἐκήρυξε τὴν γερμανικὴν πατρίδα ἐν κινδύνῳ καὶ ἐκάλει τοὺς φιλοπατρίδας νὰ δράξουν τὰ ὄπλα· ὁ δεκαοκταετὴς φοιτητὴς ἀφήνει τὸν Ὀμηρον, ὁρμᾷ μὲ ἄλλους ἐνθουσιώδεις νέους καὶ κατατάσσεται ἐθελοντὴς εἰς τὸν λόχον τῶν κυνηγῶν τῆς φρουρᾶς. Εἰς τὸν ψυχολόγον καθόλου δὲν φαίνεται παράδοξον πῶς ὁ χαϊδεμένος μοναχογιὸς ἀνετινάχθη αἴφνης πολεμιστὴς ὑπὸ τὸ κράτος τῆς ἰσχυρᾶς ἐντυπώσεως παρεμέρισεν ἀποτόμως τὰς τρυφερὰς καὶ εἰδυλλιακὰς ἀναμνήσεις καὶ παρεδόθη, ὀλόκληρος, εἰς τὸ ἄλλο ἡμισυ τῆς διτόνου ψυχῆς του.

Ἐν καὶ ἡμισυ ἔτος, τὸ 1813 καὶ 1814, ἔζησε τὴν τραχεῖαν καὶ κινδυνώδη ζωὴν τῆς ἐκστρατείας· ἔλαβε μέρος εἰς μεγάλας καὶ αἱματηρὰς μάχας καὶ ἐπροχώρησε μὲ τὸν πρωσσικὸν στρατὸν μέχρι Ὀλλανδίας. Τὸν Νοέμβριον τοῦ 1814 ἐπανῆλθεν εἰς Γερμανίαν καὶ ἐορίφθη μὲ ζῆλον εἰς τὰς φιλολογικὰς σπουδὰς του. Ἀλλ' ἤδη εἶχεν ἐκδηλωθῆ ἡ ποιητικὴ διάθεσις του.

Ὁ πόλεμος τοῦ προσέδωκε κάτι τὸ ἀνδρικόν· ἀπεσύρθη ἀπὸ τὴν θορυβώδη ζωὴν τῶν φοιτητικῶν σωματείων καὶ συναναστρέφετο ἐκλεκτικῶς μὲ ἀνθρώπους ἀνωτέρας μορφώσεως, σοφοὺς, ποιητάς, καλλιτέχνας.

Ἡ διανοητικὴ περιέργειά του ἐστρέφετο πολυμερῶς πρὸς τὸ ὡραῖον ὄλων τῶν χρόνων καὶ ὄλων τῶν λαῶν. Ἐκ παραλλήλου ἠσχολεῖτο εἰς τὰ ἑλληνικά, ἀγαπητὸς μαθη-

τῆς τοῦ ὀμηρολόγου Βόλφ καὶ ἄλλων κορυφαίων ἑλληνιστῶν καὶ ἀρχαιολόγων, καὶ εἰς τὴν μεσαιωνικὴν γαλλικὴν ποίησιν καὶ τὴν ἀγγλικὴν λογοτεχνίαν, ὡς καὶ τὴν μεσαιωνικὴν γερμανικὴν ποίησιν. Ἐν μέσῳ τῶν πανεπιστημιακῶν σπουδῶν, ἡ Μοῦσα τοῦ ψιθυρίζει τραγούδια. Εἶχεν ἤδη γίνει γνωστὸς καὶ ἀγαπητὸς, ἦτο περιζήτητος εἰς τὰς συναναστροφὰς, ὅπου ἐγοήτευεν ἡ εὐκαμπτος πολυγλωσσία του καὶ ἡ σπινθηροβόλος εὐφυολογία του.

Μετὰ τὸ τέλος τῶν λαμπρῶν σπουδῶν του, ἠτοιμάζετο νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸ Δεσσάου διὰ νὰ ζητήσῃ θέσιν καθηγητοῦ. Ἀλλ' αἴφνης, ἀπροσδοκῆτως, τῷ ἀνετέθη τιμητικὴ ἀποστολή, ἧτις ἐπέδρασεν ἐπὶ τῆς ζωῆς καὶ τῆς ποιήσεώς του.

Ὁ πρῶστος αὐλικὸς βαρῶνος von Sack, πλούσιος ἀρχαιομαθὴς ἐρασιτέχνης, ἐσχεδίασεν ἐν ταξίδιον ἀρχαιολογικῶν ἐρευνῶν εἰς τὴν Ἰταλίαν, Ἑλλάδα καὶ Μικρὰν Ἀσίαν, ἐζήτησε δὲ ἀπὸ τὴν Ἀκαδημίαν τῶν Γραμμάτων καὶ τῶν Ἐπιστημῶν τοῦ Βερολίνου ὡς εἰδικὸν σύμβουλον ἐναδιδάκτορά της. Ἡ Ἀκαδημία ἐξέλεξε τὸν Γουλιέλμον Μύλλερ, ἀναθέσασα εἰς αὐτὸν νὰ συλλέξῃ ἐπιγραφὰς ἐν Ἑλλάδι καὶ Μικρᾷ Ἀσίᾳ καὶ ν' ἀγοράσῃ διάφορα γλυπτικὰ ἔργα διὰ τὸ Μουσεῖον τοῦ Βερολίνου. Οἱ καθηγηταὶ ἔδωκαν εἰς αὐτὸν συστατικὰς ἐπιστολάς. Χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ ὑπὸ τοῦ διασήμου Βούτμαν «πρὸς τοὺς Ἕλληνας».

Οἱ δύο ταξιδιωτὰ ἐφθάσαν περὶ τὰ μέσα Ὀκτωβρίου 1817 εἰς Βιέννην. Ἡ πρωτεύουσα τῆς Αὐστρίας ἦτο τότε κέντρον ἐνεργοῦ ἑλληνικῆς διανοητικῆς κινήσεως, ὅπως τὴν περιγράφει ὁ Ἕλληνας Βελοῦδης εἰς τὴν Ἱστορίαν τῆς ἐν Βιέννῃ ἑλληνικῆς παροικίας. Ἐκεῖ ἐξεδίδοντο εἰς ἑλληνικὴν γλῶσσαν ἐπιστημονικὰ ἢ διδακτικὰ συγγράμματα, πρωτότυπα ἢ ἐν μεταφράσει. Ἐκεῖ ἐξεδίδετο καὶ τὸ περίφημον δεκαπενθήμερον περιοδικὸν *Δόγιος Ἑρμῆς*, δημοσιεῦον ἱστορικὰς, φιλολογικὰς, ἀρχαιολογικὰς, γεωγραφικὰς διατριβὰς τῶν ἀπανταχοῦ Ἑλλήνων λογίων.

Ὁ Μύλλερ ἦλθεν ἀμέσως εἰς ἐπικοινωνίαν πρὸς τοὺς Ἕλληνας τῆς Βιέννης, μετ' ὀλίγον δ' ἔγραφε πρὸς τὸν Βόλφ:

«Ἄν ἡ δέμημος διαμονή μου εἰς τὴν Βιέννην θὰ μοῦ εἶναι ὄχι μόνον εὐάρεστος

ἀλλὰ καὶ πολὺ ὠφέλιμος εἰς τὸ μέλλον μακρινὸν ταξείδιόν μου, εἰς σᾶς τὸ ὀφείλω. Δὲν συνήντησα—εἶναι ἀληθὲς—τὸν Ἄνθιμον Γαζῆν, ὅστις ἀνεχώρησεν εἰς Ὀδησσόν, ὃ δὲ Ἀλέξανδρος Βασιλείου διαμένει εἰς Τεργέστην ὡς πρόξενος τῆς Τουρκίας, ἐν ταύτοις μοῦ ἤρκεσε νὰ παρουσιασθῶ ὡς μαθητῆς σας, καὶ μόνον αὐτὸς ὁ τίτλος μοῦ ἐχρησίμευσεν ὡς σύστασις πρὸς τοὺς Ἕλληνας. Ὁ διάδοχος τοῦ Γαζῆ Θεόκλητος Φαρμακίδης, συντάκτης τοῦ «Λογίου Ἑρμοῦ», ἀνέλαβε τὴν φροντίδα νὰ στείλῃ τὴν ἐπιστολήν σας πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον Βασιλείου. Ἐλαβε δὲ παρ' αὐτοῦ μετὰ ὀκτὼ ἡμέρας πολλὰς συστατικὰς ἐπιστολάς δι' ὅλους τοὺς τόπους τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Ὁ Θεόκλητος καὶ ὁ Κοκκινάκης, ὁ ἄλλος συντάκτης τοῦ **Λογίου Ἑρμοῦ**, ἠθέλησαν νὰ μὲ διδάξουν τὴν ῥωμαϊκὴν γλῶσσαν. Οὐτε ἡμέραν δὲν ἀφῆκα νὰ μὴν ἐπωφεληθῶ ἀπὸ τὴν εὐγενῆ των πρότασιν. Ἄλλ' ἐπειδὴ οἱ κύριοι αὐτοὶ ἔχουν πολλὰς ἀσχολίας, μοῦ ὑπέδειξαν ὡς βοηθόν των ἓνα ἄλλον Ἕλληνα, πολὺ πεπαιδευμένον, τὸν Ἀθανάσιον Βογορίδην. Ἀπὸ τοὺς πρώτους διδάσκομαι μόνον ὅταν ἤμποροῖν. Χωρὶς τὰς δυσκολίας τῆς προφορᾶς, αἱ πρόοδοί μου θὰ ἦσαν πολὺ ταχεῖαι.»

Ὁ Μύλλερ εὐρέθη εἰς ἓν περιβάλλον ἑλληνικόν, τὸ ὅποιον δὲν ἐφαντάζετο. Τὸ ἑλληνικὸν πνεῦμα ἐφαίνετο ἀποσειὸν τὴν νάρκην του· οἱ παλαιοὶ χυμοὶ προητοιμαζομένον μίαν ἀνοιξιν πνευματικῆς φουσκοδενδριᾶς. Ὁ Μύλλερ διησθάνθη κάτι ὡς πρᾶγμα ἀγγελον ἐθνικῆς ἀναγεννήσεως.

Οἱ δύο ξένοι ἔγιναν δεκτοὶ μὲ ἀνοικτὰς ἀγκάλας ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας. Ὁ **Δόγιος Ἑρμῆς** ἐδημοσίευσεν τὴν εἰς ἀρχαίαν ἑλληνικὴν ἐπιστολήν τοῦ Βουττιμάννου εἰς τὸ τεῦχος τῆς α' Νοεμβρίου 1817, πλαισιώσας αὐτὴν μὲ θερμὸν πρόλογον καὶ ἐπίλογον:

«Πρὸς τοὺς Ἕλληνας,

Ὁ Κύριος Ἰερμος ὁ Μύλλερ, Προῦσος τὸ γένος ἐκ Βερολίνου, νέος πεπαιδευμένος καὶ ἐπαγγελλόμενος κατ' ἐξοχὴν τὴν Ἀρχαιολογίαν, ἀπεφάσισε διὰ νὰ αὐξήσῃ τὰς ἀρχαιολογικὰς του καὶ ἐθνικὰς γνώσεις νὰ περιέλθῃ καὶ τὸ πατριὸν ἡμῶν ἔδαφος, τὴν Ἑλλάδα καὶ μέρος τῆς Ἀσίας. Ἀναχωρῶν δὲ ἐκ Βερολίνου ἐφωδιάσθη μὲ τὸ ἀκόλουθον συστατικὸν γράμμα τῆς ἐκεῖ

σοφῆς Ἀκαδημίας πρὸς ὅλον τὸ ἑλληνικὸν γένος καὶ τοὺς λογίους αὐτοῦ·

«Ἡ Βασιλικὴ τῆς Φιλοσοφίας καὶ τῶν Μαθημάτων ἐν Βορουσία Ἀκαδημία τοῖς Ἕλλησι καὶ φιλομαθέσι χαίρειν.

Ὁ χαριέστατος καὶ ἐν ταῖς περὶ τὴν Ἀρχαιολογίαν ἐπιστήμαις μάλιστα πεπαιδευμένος νεανίας Ἰερμος ὁ Μύλλερ, περιήγησιν τῶν τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἀσίας τόπων ποιήσασθαι θέλων, δεῖται πρὸς τὸ ἐπιχείρημα τοῦτο τῆς βοηθείας καὶ εὐνοίας τοῦ φιλανθρώπου καὶ φιλομαθοῦς τῶν σήμερον Ἑλλήνων ἔθνους. Ἡ Ἀκαδημία, ἐγνωκυῖα ὅτι τὰ παρ' αὐτοῦ παρατηρηθῆσόμενα καὶ ἀνευρεθῆσόμενα, ἦν ποτε ἐν βιβλίοις ἐκδοθῆ, ἀποβήσεται εἰς τε αὐξήσιν τῆς σοφίας καὶ τῶν μαθήσεων καὶ εἰς μεγίστην τῶν Ἑλλήνων δόξαν, παρακαλεῖ πάντας ὑμᾶς τοὺς Ἕλληνας, ἴν' ἐν πᾶσι τοῖς ἐφ' ὑμῖν ὠφελῆτε αὐτὸν καὶ συμπράττετε εἰς τε ζήτησιν παλαιῶν ἐπιγραμμάτων καὶ ἄτινα δήποτε κεκρυμμένα ἔτι κεῖται, τῆς ἀρχαίας τῶν Ἑλλήνων εὐδαιμονίας λείψανα καὶ μνημεῖα. Ὑπισχνούμεθα δὲ ὑμῖν καὶ ἡμεῖς καὶ βεβαιοῦμεν ὅτι καὶ τῶν Ἑλλήνων, ὅστις καθ' ὃν τινα δὴ καιρὸν εἰς τὰς ἡμετέρας ἀφίκηταί ποτε χώρας, τῶν παραπλησίων πρὸς ἡμῶν τεύξεται.

Ἐρρωσθε.

Ἐκ Βερολίνου, ἐν ἔτει αἰωζ',
μηνὶ δὲ Αὐγούστῳ

(Τ. Σ) Φίλιππος ὁ Βούττιμαννος»

Παρακαλοῦμεν δὲ καὶ ἡμεῖς καὶ παρακινουῦμεν τοὺς ἀπανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος ἐκκλησιαστικούς τε καὶ λαϊκοὺς προεστώτας, διδασκάλους, ἐμπόρους κλ. νὰ δεῖξωσι πᾶσαν φιλικὴν ὑποδοχὴν εἰς τὸν εἰρημένον Γερμανόν, φιλοξενοῦντες αὐτόν, δεικνύοντες τὰ περίεργα καὶ παρέχοντες πᾶν εἶδος χειραγωγίας καὶ βοηθείας. Τοιαύτην ὑποδοχὴν χρεωστοῦμεν εἰς ὅλα τὰ σοφὰ ἔθνη, κατ' ἐξοχὴν ὅμως εἰς τοὺς Γερμανούς, διὰ τὰ πολλὰ αὐτῶν πρὸς ἡμᾶς εὐεργετήματα. Αὐτοὶ κατ' ἐξοχὴν ἐκαλλιέργησαν τὴν ἑλληνικὴν παιδείαν... καὶ εἰς αὐτοὺς συντρέχουν οἱ περισσότεροι υἱοὶ τῆς Ἑλλάδος πρὸς παιδευσίν των. Μεταξὺ αὐτῶν ἐκδίδομεν τὰ συγγράμματα, τὰς ἐφημερίδας

μας... Καί αι περισσότεραι ημών ἐμπορικαί σχέσεις εἶναι μὲ αὐτὸ τὸ σοφὸν καὶ φιλάνθρωπον ἔθνος.»

Ὁ Μύλλερ, ὁ ὁποῖος ἐξεκίνησε διὰ ν' ἀποκαλύψῃ τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα, ἀνεκάλυπτε τὴν νέαν καὶ ἀπὸ ἑλληνογνώστου γίνεταί φιλέλλην.

«Εἰς τὸ τέλος τοῦ μηνός, γράφει, φεύγομεν διὰ τὴν Ἰταλίαν... Σκεπτόμεθα νὰ ἐπιβιβασθῶμεν ἀπὸ τὴν Νεάπολιν ἢ τὸν Τάραντα διὰ τὴν Κέρκυραν καὶ ἀπ' ἐκεῖ νὰ μεταβῶμεν εἰς τὴν Ἡπειρόν». Διὰ Τεργέστης καὶ Βενετίας ἐφθασαν εἰς Ρώμην καὶ Φλωρεντίαν. Ἄλλ' ἤδη εἶχον ἀρχίσει αἱ προστριβαὶ μεταξὺ τῶν ἀντιθέτων χαρακτήρων. Ὁ βαρῶνος ἦτο προστάτευτικός, ὁ Μύλλερ ἀνεξάρτητος καὶ ἀδάμαστος· ὁ πρῶτος ἀπλῶς περίεργος, ψυχρὸς ἐξεταστής· ὁ ἄλλος ἐνθουσιώδης, αἰσθητικὸς. Ἀπεχωρίθησαν. Ὁ Μύλλερ ἔμεινεν εἰς τὴν Ρώμην.

Ἐν ἔτος διέτριψεν εἰς τὴν Ἰταλίαν, περιηγούμενος τὰς πόλεις τῆς, μελετῶν τὴν φύσιν, τοὺς ἀνθρώπους, τὰ θαυμάσια μουσεῖα τῆς. Ἡ Ἰταλία ἐπέδρασε ἐπὶ τοῦ Μύλλερ· ἔξ ἰδιοσυστάσις ἔρρεπε πρὸς τὴν ἡδυπάθειαν· τὸ σφρῆγος τῆς μεσημβρινῆς φύσεως, τὸ ζωηρὸν χρῶμα, ὁ γοργὸς ρυθμὸς ἐτόνωσαν ἐντὸς του τὸ δομέμφυτον τῆς χαρᾶς τῆς ζωῆς καὶ τῆς εὐθύμου ἀπολαύσεως. Τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1818, ἐπιστρέφων εἰς τὴν γενέθλιον πόλιν, φέρει μαζί του ὀλόκληρον συλλογὴν ποιημάτων ἐμπνευσμένων ἀπὸ τὴν Ἰταλίαν.

Ἡ διαμονὴ εἰς τὰ ξένα καὶ τὰ ταξίδια ἐξήντηλσαν, φαίνεται, τὰ πατρικὰ ἀποθέματα. Ἀμέσως ὑποβάλλει αἴτησιν διορισμοῦ. Κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν του, ἐφημερίδες τινες τὸν ἐμέμφθησαν διότι δὲν ἐξετέλεσε τὴν εἰς αὐτὸν ἀνατεθειάν ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας ἀποστολήν. Ὁ Φράγκε, ὁ ἐρευνητῆς τοῦ ἀρχείου τοῦ Γυμνασίου, δημοσιεύει καὶ τὴν μακρὰν αἴτησιν τοῦ Μύλλερ περὶ διορισμοῦ του· ὁ νεαρὸς ὑποψήφιος, ἀπαριθμῶν τὰ προσόντα του, τὰς σπουδὰς του, τὴν ἀποστολήν του καὶ τὰς συστατικὰς ἐπιστολάς, προσθέτει: «ἐκ τούτων μία ἀπειθυνομένη εἰς τὸν ἑλληνικὸν λαόν, ἐδημοσιεύθη εἰς πολλὰς γερμανικὰς ἐφημερίδας, μὲ ἀρίστην βεβαίως πρόθεσιν, ἀλλ' ἄνευ τῆς θελήσεώς μου, διότι οἱ ἐκδότης τοῦ ἐν Βιέννῃ ἐκδιδομένου νεοελληνικοῦ περιοδι-

κοῦ «Λόγιος Ἑρμῆς» ἐκ τοῦ ὁποῖου ἀνεδημοσιεύθη τὸ ἔγγραφον εἰς τὰς γερμανικὰς ἐφημερίδας, διὰ τῆς δημοσιεύσεως καὶ τῆς φιλόφρονος εἰσηγήσεως καὶ συστάσεώς των, ἐσκέπτοντο νὰ προετοιμάσουν φιλικὴν ὑποδοχὴν μοι εἰς τὴν πατρίδα των, μετὰ δὲ τὴν ἀναχώρησίν μου ἀπὸ τὴν Βιέννην ἔκαμαν ἄκαιρον καὶ αὐθαίρετον χρῆσιν τοῦ ἀντιγράφου τῆς μνησθείσης ἐπιστολῆς.» Εἰς τὸ ὑπόμνημα τοῦτο ὁμολογεῖ ὅτι τὸν ἀναγκάζει νὰ ζητήσῃ θέσιν: die Unmöglichkeit iernerer väterlichen Unterstützung.

Μετὰ ἕξ μῆνας ἔλαβε τὸν διορισμὸν του ὡς βοηθὸς διδάσκαλος (Gehilfslehrer) μετὰ τῆς ἐντολῆς ν' ἀναλάβῃ καὶ καθήκοντα βοηθοῦ εἰς τὴν Βιβλιοθήκην.

Καὶ ἤρχισε πολὺωρος, τραχεῖα καὶ πολύμοχθος ἐργασία. Βασανισμένα χρόνια! Βαρεῖα καὶ δι' οἶονδῆποτε ἄλλον, ἀλλ' ἀφόρητος δι' ἄνθρωπον τοῦ χαρακτήρος τοῦ Μύλλερ. Ἦτο εἰς διαρκεῖς διενέξεις μὲ τὸν προϊστάμενόν του, τὸν Στάδελμανν. Βεβαίως ἦτο ὑπὲρ τὸ δέον τυπικὸς ὁ βιβλιοθηκᾶριος, ἱεραρχικῶς δύσκαμπτος, ἀδιάφορος πρὸς τὴν ποιητικὴν ἀξίαν τοῦ ὑφισταμένου του, ἀλλὰ καὶ ὁ Μύλλερ ἦτο, ὅπως τὸν γνωρίζομεν, δυσήμιος, δαγκάνιον μὲ πείσμα τὸν χαλινὸν τῆς ἱεραρχίας.

Τῷ 1820 διορίσθη βιβλιοθηκᾶριος καὶ ἔκτακτος καθηγητῆς.

Τώρα εἶχε περισσότεραν ἐλευθερίαν καὶ περισσότερον καιρὸν.

Ἡ ὑδοκίμησεν ὡς καθηγητῆς. Ἡ παραστατικὴ δύναμις τῆς ἐκφράσεώς του ἔδιδε ζωὴν εἰς τὸν λόγον του. Ἡ πολυγνωσία δὲν εἶχε βάρος δι' αὐτόν, ἀλλὰ σιληπνότητα καὶ χάριν. Εἰς ἓν γράμμα του τὸ 1820 ἔγραφε: «Ἦρχισα τὴν ἐρμηνείαν τῆς Ὀδυσσεΐας. Οἱ μαθηταὶ μου δεικνύουν ἀγάπην καὶ ἐνδιαφέρον εἰς τὸ μάθημά μου καὶ κάποιαν ἀφοσίωσιν εἰς τὸ ἄτομόν μου, καὶ τοῦτο καθιστᾷ ἐνκολωτέραν τὴν διδασκαλίαν μου.» Ὁ Φράγκε εὐρῆκεν εἰς τὸ ἀρχεῖον τοῦ Γυμνασίου τὴν ἐξῆς συγκλητικὴν κρίσιν περὶ τοῦ Μύλλερ: «Ἐχει ὄχι μόνον ἐπαρκεῖς γνώσεις τῆς Ἑλληνικῆς καὶ τῆς Λατινικῆς, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀνεκτίμητον δῶρον νὰ στηρίξῃ τὸ κῦρὸς του μόνον ἐπὶ τῆς διανοητικῆς του ὑπεροχῆς.»

Τῷ 1820 ἐξέδωκε τὴν πρώτην συλλο-

γὴν του μικρῶν τραγουδιῶν, εὐθύμων, πετακτῶν, ζωηρῶν, μὲ ρυθμὸν ἀπλοῦν καὶ μελωδικόν, γεμάτων ἀπὸ τρυφερῆς συγκινήσεως, μικρῆς χαρᾶς καὶ φροντίδας τῶν ταπεινῶν, τῶν μυλωνάδων, τῶν βιολιστῶν τοῦ δρόμου, ἐφαμίλλων κατὰ τὴν διαύγειαν καὶ τὴν φυσικότητα πρὸς τὰ περίφημα τραγούδια τοῦ Γκαϊτε.

Τότε ἀρραβωνίσθη μετὰ τὴν Ἀδελαΐδα Μπάζεδοφ, θυγατέρα ἀνωτάτου ὑπαλλήλου, μυστικοσυμβούλου, καὶ ἑγγονὴν τοῦ περιφημοῦ παιδαγωγοῦ Μπάζεδοφ. (Ἡ στέφης ἔγενε τὸν Μάϊον τοῦ 1821). Ἦτο ὡραία, εὐφυής, λάμπουσα εἰς τὴν κοσμικὴν ζωὴν, καὶ εἶχεν ὡραίαν φωνὴν βαθυφώνου. Ὁ Μύλλερ, ἦτο ὑπερήφανος δι' αὐτὴν καὶ ἔζησεν εὐτυχῆς μαζί της. Αὕτη ἐπέζησε πολὺ μετὰ τὸν Μύλλερ († 1883).

Ἐν τῷ μεταξὺ ἐξηκολούθει ἡ ποιητικὴ παραγωγή, ἡ ὀληδρῶσιὰ ποιήσεις, τῆς ὁποίας τὴν ἔμπνευσιν ἡ γερμανικὴ κριτικὴ χαρακτηριστικῶς ὡς: *liebenswürdige Heiterkeit und seelenvolle Lebensfreuligkeit*.

Ὁ Μύλλερ δὲν ἦτο δραματικός. Ἡ μόνη τραγωδία του *Λέων, ὁ ναύαρχος τῆς Κύπρου*, ἔμεινε ἀσυμπλήρωτος· ἡ δευτέρα πρᾶξις τῆς μάλιστα ἐχάθη εἰς τὸ ταχυδρομεῖον. Ἐξ ἑλληνικῆς ἀπόψεως σημασίαν ἔχει ὅτι ὁ χορὸς τῶν ληστοπειρατῶν εἰς τὴν α' πρᾶξιν τραγουδεῖ τραγούδια ὅμοια πρὸς τὰ ἑλληνικὰ κλέφτικα. Ἐν τούτοις ὁ Μύλλερ, ὁ μὴ δραματικός, δραματοποιεῖ τὰ λυρικά του συναισθήματα. Διὰ τὰ τραγουδήσει μεταμορφώνεται εἰς ὅ,τι ζῆ καὶ ἀναπνέει καὶ πονεῖ καὶ λαχταρᾷ εἰς τοὺς κόλπους, τῆς φύσεως καὶ ἀλληλοδιαδόχως γίνεται κυνηγός, βοσκός, θεριστής, μυλωνᾶς (λιγοπαικτῶν μὲ τ' ὄνομά του) περιπλανώμενος βιολιστής. Καὶ τὸ κατορθώνει. Ὁ μεθυσμένος του, ὁ ἐρωτευμένος του, ὁ γύφτος του, σκέπτεται καὶ τραγουδεῖ ὡς ἀληθινὰ μεθυσμένος, ἐρωτευμένος, γύφτος. Πρὸς τοῦτον ἄλλως εἶχε τὴν ψυχικὴν συγκένευσιν τοῦ ἀλήτου καὶ τοῦ ἀνυποτάκτου.

Εἶναι ἀναντίρρητον ὅτι κάθε ἀληθινὸν ποίημα ἔχει μέσα του τὴν μελωδίαν του. Ἦδη ἀπὸ τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1815 ἔγραφεν ὁ Μύλλερ εἰς τὸ ἡμερολόγιόν του :

«Δὲν ξεύρω νὰ παίζω κανένα ὄργανον, οὔτε νὰ τραγουδῶ, ἀλλ' ὅταν ἔμπνεώμαι τραγούδια, καὶ τραγουδῶ καὶ παίζω. Ἄν ἤμποροῦσα νὰ δώσω τὰς μελωδίας μου, τὰ τραγούδια μου θὰ ἤρρεσκον περισσότερον ἀπὸ τώρα. Ἀλλὰ ἐλπίζω πὸς θὰ βρεθῆ μιὰ ψυχὴ συντονισμένη μετὰ τὴ δική μου, πὸς θ' ἀκούσῃ τὴ μελωδίαν μέσα ἀπὸ τὰς λέξεις, θὰ τὴ βγάλῃ καὶ θὰ μοῦ τὴν ξαναδώσῃ».

Ὁ Μπετόβεν εἶχεν εἰπεῖ διὰ τὰ τραγούδια τοῦ Γκαϊτε: «Τὰ ποιήματά του ἔχουν μεγάλην ἐπίδρασιν ἐπάνω μου, ὄχι μόνον μετὰ τὸ περιεχόμενον των, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸν ρυθμὸν των. Αἰσθάνομαι τὸν ἑαυτὸν μου ἔμπνεόμενον εἰς μελοποίησιν ἀπὸ τὴν γλῶσσαν αὐτὴν, ἡ ὁποία ἤδη φέρει μέσα της τὸ μυστικὸν τῶν ἀρμονιῶν.»

Τοῦτο βεβαίως θὰ εἴπε καὶ ὁ Σούμπερτ διὰ τὰ τραγούδια τοῦ Μύλλερ. Αὐτὸς ἦτο ἡ συντονισμένη ψυχὴ, τὴν ὁποίαν ἀπὸ τὰ νεανικά του ἔτη ὄνειροπόλει ὁ χαριτωμένος ποιητής. Ὁ μουσικός, μαντεύων, ὅπως ὁ ποιητής, τὰ μυστικὰ τοῦ τρέχοντος ρυακίου καὶ τῶν σειομένων φύλλων, ἀδέλφωσε, διὰ τοὺς αἰῶνας, ἐπάνω εἰς τὰ συγκινημένα χεῖλη τὰς μελωδικὰς λέξεις καὶ τοὺς μελωδικοὺς τόνους.

Ἀλλὰ μέσα εἰς αὐτὴν τὴν θορυβώδη εὐθυμίαν, τί ἐγένετο ὁ ἄλλος Μύλλερ, ὁ ἀντάρτης κατὰ τῶν δεσμῶν, ὁ παράφορος φίλος τῆς ἐλευθερίας; Ἀφοῦ δὲν ἠδύνατο ν' ἀποσπάσῃ τὸ φρίμωτρόντου καὶ νὰ τὸ πτύσῃ κατὰ πρόσωπον τῶν τυράννων, ἐξεθύμαινε μετὰ τὰ παρὰ πότον τραγούδια, τὰ *Trinklieder*.

Πολλοὶ ἐπνιξαν τὸν πόνον των εἰς τὸ κρασί. Τὸν παλαιὸν καιρὸν, ὁ Μίμνερος εἰς τὰ παροῖνειά του διέβλεπε μέσα εἰς τὸ ποτῆρι τὰ περασμένα μεγαλεῖα τῆς πατρίδος του, καὶ μ' εὐθυμονφωνὴν ἐθρήνει τὴν σκλαβιά της. Τὸ ἴδιον καὶ ὁ Μύλλερ εἰς τὰ *Politische Chansons*. Εἰς ἓν ἐξ αὐτῶν ποῦ ἐπιγράφεται *Κατὰ χρόνια, καλὸ κρασί*, φωνάζει μετὰ τραγικὴν εὐθυμίαν :

Κι' ὅποιος μετὰ τὴ ζωὴ
ζῆ σὲ βάσανα καὶ μαλώματα,
πίνει ἀπὸ παλιὸ βαρέλι
παλιὸ καλὸ καιρό.

(Τὸ τέλος εἰς τὸ προσεχές).